

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32782/ln.2023.20.445>

Цибулін Т. Г.
кандидат юридичних наук

**ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА РОБОТА (ДІЯЛЬНІСТЬ)
В ОРГАНАХ ЮСТИЦІЇ ЯК ОБ'ЄКТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ У ПЕРІОД З 1991 ПО 2013 РОКИ**

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Інформаційно-аналітична діяльність є предметом досліджень багатьох наукових напрямів (інформатики, публічного управління та адміністрування, бібліотечної та архівної справи, права і ін.), тоді як специфіка функціонування органів юстиції та безпосередньо Міністерства юстиції України охоплюється в основному предметом адміністративно-правових досліджень. Поєднання наукових здобутків щодо інформаційно-аналітичної роботи та функціонування органів юстиції може дати позитивний ефект як для теорії адміністративного права, так і для практики функціонування органів виконавчої влади в сучасних умовах.

Вважаємо, що передчасно робити такий позитивний висновок, адже історія розвитку науки адміністративного права яскраво показує, що термін «інформаційно-аналітична (робота)» хоча і використовується активно в наукових працях, втім кожного разу наділяється різним змістом, який запозичується із сфери інформатики, управлінських наук тощо. Відповідно, в науці адміністративного права до інформаційно-аналітичної роботи (діяльності) ставляться як до соціального явища, яке в окремих випадках потребує правового регулювання, що, в свою чергу, не дозволяє поняття «інформаційно-аналітична робота» розглядати як категорію адміністративного права. Тобто цей термін і це поняття були вироблені іншими науками (неюридичними науками), а тому вони, як правило, вико-

ристовуються у правових дослідженнях в тих значеннях та смислах, якими їх наділили інші науки. Статус правового явища інформаційно-аналітична робота набуває лише при дотриманні трьох вимог: 1) даний термін використовується в нормах права; 2) інформаційно-аналітична робота є об'єктом і предметом досліджень юридичних наук; 3) існує тісний зв'язок та взаємодія між нормативним регулюванням інформаційно-аналітичної роботи і теорією відповідної галузі права (наприклад, адміністративного, інформаційного і ін.).

Якщо перша із зазначених вимог не потребує доказів, адже великий масив нормативно-правових актів містить у своєму змісті термін «інформаційно-аналітична робота (діяльність)», то друга та третя вимоги потребують з нашого боку аргументації.

З огляду на сказане, особливої актуальності набуває аналіз комплексних наукових праць з адміністративного та інформаційного права, які були написані в період з 1991 по 2013 роки та присвячувались інформаційно-аналітичній діяльності в органах виконавчої влади.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковане розв'язання проблеми та виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячена стаття. Теоретичною основою дослідження інформаційно-аналітичної роботи (діяльності) в органах юстиції стали праці таких вчених як В.М. Абакумов, І.В. Арістова, В.Ю. Баскаков, Є.А. Бовкун, В.О. Єльцов, В.А. Залізняк, Б.А. Кормич, Д.О. Красіков, Л.В. Кузенко, О.В. Логінов, В.М. Лозовий,

О.П. Маруженко, О.Г. Марценюк, В.Я. Мацюк, В.І. Мельченко, Ю.О. Мосенко, О.М. Музичук, Н.Б. Новицька, Т.О. Рекуненко, Д.Я. Семир'янов, О.В. Сировой, І.С. Стаценко-Сургучова, В.С. Цимбалюк, Т.О. Чернадчук та ін. Втім, слід зазначити, що інформаційно-аналітична діяльність, по-перше, залишається малодослідженим явищем в сфері адміністративного права, по-друге, ґрунтовно не досліджувалась як важливий елемент функціонування органів юстиції і безпосередньо Міністерства юстиції України.

Постановка завдань. Основна мета написання статті полягає в тому, щоб розкрити особливості адміністративно-правових досліджень стосовно інформаційно-аналітичної роботи (діяльності) в органах юстиції, які проводились у період з 1991 по 2013 роки.

Виклад основного матеріалу. Аналіз комплексних досліджень у сфері адміністративного і інформаційного права, написаних за останні тридцять років державотворення в Україні, дають підстави для поділу історичного періоду, що аналізується в статті, на два етапи: а) перший (з 1991 по 1999 роки); б) другий (з 2000 по 2013 роки).

Слід підкреслити, що до 2000 року інформаційно-аналітична робота (діяльність) дуже рідко була предметом дискусій як в комплексних наукових працях, так і в наукових статтях України. Обумовлено це було тенденціями формування в Україні інформаційного суспільства, інформаційної держави та інформаційного законодавства. Тобто, поряд з процесом переходу від тоталітарного до демократичного режиму управління та розбудови правової держави в Україні почалися процеси інформатизації суспільства. Все це вимагало переосмислення не тільки засад державного управління, а й засад взаємодії держави і суспільства в нових умовах. Тому, не дивлячись на те, що перший нормативно-правовий акт, який використовував в своїй назві термін «інформаційно-аналітичне забезпечення», був виданий в 1994 році [1], таке соціально-правове явище як «інформаційно-аналі-

тична робота (діяльність)» цілеспрямовано не досліджувалися в межах адміністративного права.

У 2000 році побачила світ монографія І.В. Арістової «Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти» [2]. Для розвитку теорії інформаційного права ця праця мала величезне значення, адже в ній було представлено, в тому числі, бачення вченої стосовно інформаційно-аналітичної роботи (діяльності) як самостійного об'єкту адміністративно-правових досліджень.

Слід зазначити, що:

1) для висвітлення організаційно-правових засад інформаційної політики держави, що існували на момент написання монографії (2000 р.), вчена використовувала такі терміни як «аналітична робота», «аналітична діяльність», «інформаційно-аналітична підтримка», «експертно-аналітична та консультативна підтримка», «інформаційно-аналітична робота» та «інформаційно-аналітичне забезпечення», втім не пропонує обґрунтованого визначення кожного із них, а тим паче уникає їх змістовного співвідношення;

2) у 2000 році перед науковцями України виникла необхідність дослідити процес інформатизації суспільства як соціального і правового явища, втім категоріальний апарат інформаційного та адміністративного права ще не був на той момент достатньо сформований, щоб розмежувати змістовне наповнення, наприклад, понять «інформаційно-аналітична діяльність» та «аналітична діяльність», «інформаційно-аналітичне забезпечення» та «інформаційно-аналітична підтримка» тощо.

Хочемо звернути увагу, що із усього загалу проаналізованих нами комплексних праць, написаних у період з 2000 по 2013 роки з проблем адміністративного та інформаційного права, лише дві охоплювали предмет свого дослідження інформаційно-аналітичне забезпечення чи інформаційно-аналітичну роботу (Д.Я. Семир'янов, І.С. Стаценко-Сургучова). У всіх інших комплексних працях, якщо і розглядалися окремі аспекти інформаційно-ана-

літичного забезпечення та інформаційно-аналітичної роботи (діяльності), то фрагментарно (в контексті висвітлення інших проблемних питань науки адміністративного та інформаційного права) і без заглиблення у сутність цих соціально-правових явищ (Л.В. Кузенко, В.Я. Мацюк і ін.).

У 2004 році інформаційно-аналітичне забезпечення стало предметом дисертаційного дослідження Д.Я. Семир'янова, який розкрив проблематику такого забезпечення в підрозділах податкової міліції, що на той момент функціонувала в Україні [3].

Початкове ознайомлення з планом дисертації та висновками дослідження Д.Я. Семир'янова одразу породило у нас низку теоретичних питань, на які відповідей у висновках дослідження не було запропоновано.

1. В пунктах плану дисертації одночасно використовуються два терміни – «інформаційно-аналітичне забезпечення» та «інформаційно-аналітична діяльність». Зокрема, у назвах підрозділів 1.1, 1.3 і 2.1 використовується термін «інформаційно-аналітичне забезпечення», а у назвах підрозділу 1.2 і Розділу 2 дисертації – термін «інформаційно-аналітична діяльність» [3, с. 2]. Це означає, що у автора виникли підстави для або ототожнення цих понять, або чіткого їх розмежування за змістом, що, в свою чергу, дозволило йому вільно оперувати ними в назвах підрозділів дисертації, замінюючи одне одним.

2. У висновках до першого розділу дисертації та у загальних висновках до роботи вчений стверджує, що інформаційно-аналітичне забезпечення за змістовним наповненням є поняттям більш об'ємним ніж інформаційне забезпечення [3, с. 81-82].

В науковій літературі інформаційно-аналітичну діяльність зазвичай розглядають лише як вид інформаційної діяльності, про що більш детально буде йти мова в підрозділі 2.1 нашого дослідження. Якщо інформаційно-аналітична діяльність є видом інформаційної діяльності, то за цією ж аналогією інформаційно-аналітичне забезпечення повинно бути

різновидом інформаційного забезпечення. Д.Я. Семир'янов же визначився із критеріями, які, на його думку, дозволяють розглядати інформаційне забезпечення як вид інформаційно-аналітичного забезпечення.

3. У висновках до першого розділу дисертації вчений називає інформаційно-аналітичну роботу самостійним видом діяльності. Так, Д.Я. Семир'янов зазначає: «Інформаційно-аналітична робота, в інтересах успішного вирішення поставлених задач, повинна бути виділена в самостійний вид діяльності...» [3, с. 81-82]. Такий висновок повинен базуватися на достатньо аргументованих твердженнях. В цілому ж міркування про те, що інформаційно-аналітична робота це самостійний вид діяльності, по-перше, представлені в науковій літературі, по-друге, є одним із світоглядних підходів стосовно співвідношення інформаційної, аналітичної та інформаційно-аналітичної робіт, коли звертається увага на близькі родинні зв'язки цих соціально-правових явищ, втім наголошується на особливостях, які дозволяють інформаційно-аналітичну роботу розглядати як самостійний вид діяльності.

Також звертаємо увагу, що інформаційно-аналітичну роботу Д.Я. Семир'янов визначає через використання терміну «діяльність», що додатково свідчить про ототожнення ним понять «інформаційно-аналітична робота» та «інформаційно-аналітична діяльність». У зв'язку із цим, виникають логічні суперечності в його думках – спочатку він визначає «інформаційно-аналітичне забезпечення» через термін «діяльність», а потім почергово використовує поняття «інформаційно-аналітична робота» та «інформаційно-аналітична діяльність». Чіткого ж уявлення про співвідношення понять «інформаційно-аналітичне забезпечення», «інформаційно-аналітична робота» і «інформаційно-аналітична діяльність» не виникає, якщо знайомитись тільки із висновками дисертаційного дослідження Д.Я. Семир'янова.

4. Вчений доводить, що інформаційно-аналітична робота зв'язана виключно із вну-

тришньо-організаційною управлінською діяльністю, більш того є «допоміжною» для неї. Зокрема, Д.Я. Семир'янов у висновках до першого розділу дисертації наголошує: «Інформаційно-аналітична робота є важливою допоміжною діяльністю (відносно управлінської діяльності), що забезпечує стадії: визначення проблем системи управління та їх аналіз; підготовки та прийняття управлінського рішення; контролю за його виконанням та оцінки ефективності» [3, с. 81-82].

Втім, визначення інформаційно-аналітичного забезпечення, яке потім пропонує Д.Я. Семир'янов, по-суті ототожнює за змістом між собою поняття «інформаційно-аналітичне забезпечення» та «інформаційно-аналітична діяльність», адже вчений звузив зміст інформаційно-аналітичного забезпечення до діяльності «податкової міліції, що передбачає збір, накопичення й обробку даних; пошук, аналіз й узагальнення інформації; отримання спеціальних знань» [3, с. 33]. Відбулося це тому, що вчений не акцентує увагу на суб'єктах діяльності, серед яких можуть бути:

- ті, хто лише збирає інформацію, інтелектуально її не обробляючи;
- ті хто направляє за призначенням чи оприлюднює результати інформаційно-аналітичної діяльності;
- ті хто безпосередньо здійснює аналіз інформації та готує звіти, висновки, пояснення чи інші результати інформаційно-аналітичної діяльності.

Якщо інформаційно-аналітичну діяльність розглядати виключно як діяльність аналітика чи групи аналітиків, то зміст поняття «інформаційно-аналітичне забезпечення» розшириться за рахунок діяльності з інформацією інших суб'єктів, що працюють в організації.

Якщо ж інформаційно-аналітичну діяльність розглядати як сукупну діяльність багатьох суб'єктів, яка спрямована на отримання результатів у вигляді аналітичних звітів, висновків, пояснень і ін., то зміст поняття «інформаційно-аналітичне забезпечення» суттєво звужиться до осіб, які не працюють

з інформацією, але в цілому впливають на її якість і ефективність (суб'єкти, які здійснюють матеріально-технічне забезпечення, кадрову політику і ін.).

Слід звернути увагу на комплексне дослідження «Організаційно-правові засади інформаційно-аналітичної роботи в органах державної податкової служби України» [4], яке у 2008 році презентувала науковій спільноті І.С. Стаценко-Сургучова. Тобто, предметом дослідження І.С. Стаценко-Сургучової є інформаційно-аналітична робота, яка здійснюється певним державним органом чи в певному державному органі (наприклад, в податкових органах, органах юстиції, органах внутрішніх справ тощо), а тому привертає до себе увагу логіка, яку використала вчена під час формування та узгодження плану (змісту) дисертації для розкриття теми дослідження.

Ознайомлення ж зі змістом дисертації І.С. Стаценко-Сургучової дозволило зробити висновок про те, що це дисертаційне дослідження:

- розкриває сутність поняття «інформаційно-аналітична робота» через поняття «інформаційно-аналітичне забезпечення» [4, с. 75];
- починає розкриття змісту поняття «інформаційно-аналітична робота» з аналізу сутності та соціальної природи таких явищ, як інформація та аналітика [4, с. 16-19].

Зокрема, І.С. Стаценко-Сургучова стверджує, що інформаційно-аналітична робота здійснюється на постійній основі, зокрема підкреслюється: «Інформаційно-аналітичну роботу органів державної податкової служби можна визначити як постійну діяльність, що складається з широкого комплексу дій та заходів» [4, с. 16-19].

Ціла низка авторів у період з 2003 по 2011 роки не акцентували увагу на інформаційно-аналітичній роботі (діяльності) у темі дослідження та пунктах його плану, втім у змісті дисертації оперували відповідною термінологією, зокрема:

- 1) у 2004 році Б.А. Кормич, розкриваючи «організаційно-правові основи політики

інформаційної безпеки України» [5], вживає в тексті дисертаційного дослідження терміни «інформаційно-аналітична система» і «інформаційно-аналітичне забезпечення» [5, с. 105, 179, 186-188, 356], але не зосереджує свою увагу на розкритті змісту зазначених понять;

2) у 2005 році О.В. Логінов, досліджуючи специфіку «адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки органів виконавчої влади» [6], використовує терміни «інформаційно-аналітична підтримка», «інформаційно-аналітичне забезпечення» та «інформаційно-аналітична система» [6, с. 23, 38, 59, 96], втім не розкриває їх змістовного наповнення;

3) у 2006 році О.В. Сировой, під час дослідження «організаційно-правових засад управління інформаційними ресурсами органів внутрішніх справ України» [7], використовує терміни «інформаційно-аналітичне забезпечення», «інформаційно-аналітична система» і «інформаційно-аналітичні функції» [7, с. 91, 97, 104, 106], але зміст цих термінів не був предметом прискіпливого аналізу;

4) у 2007 році Н.Б. Новицька, розкриваючи «організаційно-правові аспекти інформаційної культури в управлінській діяльності» [8], використовує термін «інформаційно-аналітичне забезпечення» [8, с. 46, 117], але не заглиблюється в особливості його змістовного наповнення;

5) у 2009 році О.Г. Марценюк, звертаючи увагу на «теоретико-методологічних засадах інформаційного права» [9], декілька разів оперує термінами «інформаційно-аналітичне забезпечення» та «інформаційно-аналітична діяльність» [9, с. 41, 93, 189], втім зміст жодного із вказаних термінів не розкривається.

Отже, загальний висновок щодо праць Б.А. Кормич, О.В. Логінова, О.Г. Марценюка, Н.Б. Новицької і О.В. Сирового такий – терміни «інформаційно-аналітична підтримка», «інформаційно-аналітичне забезпечення» та «інформаційно-аналітична система» були використані в їх науково-дослідних роботах, але не будучи безпосереднім предметом

дослідження не набули належного змістовного аналізу.

Є комплексні дослідження, в яких, на нашу думку, обов'язково слід було розкрити зміст таких понять як «інформаційно-аналітичне забезпечення» чи «інформаційно-аналітична робота (діяльність)», втім автори дисертаційних досліджень оминули це питання та зосередились на висвітленні інших проблем, що охоплювались предметом дослідження (В.М. Абакумов, В.Ю. Баскаков, В.А. Залізняк, Ю.О. Мосенко). Наприклад, у 2011 році була захищена дисертація В.А. Залізняк на тему «Систематизація інформаційного законодавства України» [10]. Вчений сам підкреслює, що одним із напрямів вдосконалення інформаційного законодавства було і є «інформаційний обмін та інформаційно-аналітичний супровід роботи органів державної влади і управління, інших суспільних інститутів з органами державної влади та між собою, забезпечення безумовного дотримання відповідальності посадових осіб, громадян за додержання вимог інформаційної безпеки» [10, с. 30]. Втім, в подальшому В.А. Залізняк не зосереджується на цьому напрямку вдосконалення інформаційного законодавства України, віддаючи пріоритет іншим напрямам (критеріям), зокрема, об'єктам, суб'єктам інформаційних відносин, відповідальності за порушення інформаційного законодавства тощо [10, с. 183-185].

Висновки та перспективи подальших розробок.

Здійснений в статті аналіз дозволяє зробити висновок, що у період з 1991 по 2013 роки в межах адміністративного права не проводились ґрунтовні дослідження інформаційно-аналітичної діяльності, по-перше, як явища адміністративно-правової дійсності, по-друге, як важливого елементу функціонування органів юстиції та безпосередньо Міністерства юстиції України. Більшість із наукових праць, які охоплювали об'єктом свого дослідження інформаційно-аналітичну діяльність, були суперечливими за змістом (наприклад, відсутнє чітке розмежування понять «інформа-

ційно-аналітичне забезпечення» та «інформаційно-аналітична діяльність»), не системними (інформаційно-аналітична діяльність не отримувала всебічного аналізу – інколи зверталась увага на специфіці суб'єктів діяльності, іноді – на об'єкті діяльності, а іноді – на її змістовному наповненні) та фрагментарними (перевага надавалась або інформаційній складовій, або аналітичній складовій поняття «інформаційно-аналітична діяльність»).

сті, іноді – на об'єкті діяльності, а іноді – на її змістовному наповненні) та фрагментарними (перевага надавалась або інформаційній складовій, або аналітичній складовій поняття «інформаційно-аналітична діяльність»).

Анотація

В статті розкрито особливості адміністративно-правових досліджень стосовно інформаційно-аналітичної роботи (діяльності) в органах юстиції, які проводились у період з 1991 по 2013 роки. Наголошено, що інформаційно-аналітична діяльність є предметом досліджень багатьох наукових напрямів (інформатики, публічного управління та адміністрування, бібліотечної та архівної справи, права і ін.), тоді як специфіка функціонування органів юстиції та безпосередньо Міністерства юстиції України охоплюється в основному предметом адміністративно-правових досліджень. Поєднання ж наукових здобутків стосовно інформаційно-аналітичної роботи та функціонування органів юстиції може дати позитивний ефект як для теорії адміністративного права, так і для практики функціонування органів виконавчої влади в сучасних умовах. Доведено, історія розвитку науки адміністративного права яскраво показує, що термін «інформаційно-аналітична (робота)» хоча і використовується активно в наукових працях, втім кожного разу наділяється різним змістом, який запозичується із сфери інформатики, управлінських наук тощо. Відповідно, в науці адміністративного права до інформаційно-аналітичної роботи (діяльності) ставляться як до соціального явища, яке в окремих випадках потребує правового регулювання. Встановлено, що інформаційно-аналітична робота набуває статусу правового явища лише при дотриманні трьох вимог: 1) даний термін використовується в нормах права; 2) інформаційно-аналітична робота є об'єктом і предметом досліджень юридичних наук; 3) існує тісний зв'язок та взаємодія між нормативним регулюванням інформаційно-аналітичної роботи і теорією відповідної галузі права (наприклад, адміністративного, інформаційного і ін.). Зроблено висновок, що у період з 1991 по 2013 роки в межах адміністративного права не проводились ґрунтовні дослідження інформаційно-аналітичної діяльності, по-перше, як явища адміністративно-правової дійсності, по-друге, як важливого елементу функціонування органів юстиції та безпосередньо Міністерства юстиції України. Більшість із наукових праць, які охоплювали об'єктом свого дослідження інформаційно-аналітичну діяльність, були суперечливими за змістом (наприклад, відсутнє чітке розмежування понять «інформаційно-аналітичне забезпечення» та «інформаційно-аналітична діяльність»), не системними (інформаційно-аналітична діяльність не отримувала всебічного аналізу – інколи зверталась увага на специфіці суб'єктів діяльності, іноді – на об'єкті діяльності, а іноді – на її змістовному наповненні) та фрагментарними (перевага надавалась або інформаційній складовій, або аналітичній складовій поняття «інформаційно-аналітична діяльність»).

Ключові слова: органи юстиції, Міністерство юстиції України, інформаційна діяльність, аналітична діяльність, інформаційно-аналітична діяльність, наука, адміністративно-правові дослідження.

Tsybulin T. H. Information and analytical work (activity) in justice bodies as an object of administrative and legal research in the period from 1991 to 2013

Summary

The article reveals the features of administrative and legal research on information and analytical work (activity) in justice bodies, which were carried out in the period from 1991 to 2013. It is

emphasized that information and analytical activity is the subject of research in many scientific areas (informatics, public management and administration, library and archival studies, law, etc.), while the specifics of the functioning of justice bodies and directly the Ministry of Justice of Ukraine are mainly covered by administrative and legal research. The combination of scientific achievements on information and analytical work and the functioning of justice bodies can have a positive effect both for the theory of administrative law and for the practice of the functioning of executive bodies in modern conditions. It is proven that the history of the development of the science of administrative law clearly shows that the term «information and analytical (work)», although actively used in scientific works, is each time endowed with a different meaning, which is borrowed from the field of computer science, management sciences, etc. Accordingly, in the science of administrative law, information and analytical work (activity) is treated as a social phenomenon, which in some cases requires legal regulation. It has been established that information and analytical work acquires the status of a legal phenomenon only if three requirements are met: 1) this term is used in the norms of law; 2) information and analytical work is the object and subject of research in legal sciences; 3) there is a close connection and interaction between the regulatory regulation of information and analytical work and the theory of the relevant branch of law (for example, administrative, information, etc.). It is concluded that in the period from 1991 to 2013, no thorough research was conducted within the framework of administrative law on information and analytical activity, firstly, as a phenomenon of administrative and legal reality, and secondly, as an important element of the functioning of justice bodies and directly the Ministry of Justice of Ukraine. Most of the scientific works that covered information and analytical activity as the object of their research were contradictory in content (for example, there was no clear distinction between the concepts of “information and analytical support” and “information and analytical activity”), not systematic (information and analytical activity did not receive a comprehensive analysis – sometimes attention was paid to the specifics of the subjects of activity, sometimes – to the object of activity, and sometimes – to its content) and fragmentary (preference was given to either the information component or the analytical component of the concept of “information and analytical activity”).

Key words: justice bodies, Ministry of Justice of Ukraine, information activities, analytical activities, information and analytical activities, science, administrative and legal research.

Список використаних джерел:

1. Про інформаційно-аналітичне забезпечення Президента України: Указ Президента України від 30.11.1994 р. № 709/94. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/709/94/ed19941130#Text> (редакція від 1994 р.)
2. Арістова І.В. Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти. Харків: Вид-во НУВД, 2000. 366 с. URL: <https://studfile.net/preview/5044087/>
3. Семир'янов Д.Я. Інформаційно-аналітичне забезпечення управління підрозділами податкової міліції України: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07; Національна академія державної податкової служби України. Ірпінь, 2004. 197 с.
4. Стаценко-Сургучова І.С. Організаційно-правові засади інформаційно-аналітичної роботи в органах державної податкової служби України: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07; Національний університет державної податкової служби України. Ірпінь, 2008. 210 с.
5. Кормич Б.А. Організаційно-правові основи політики інформаційної безпеки України: дис. ...докт. юрид. наук: 12.00.07; Національний університет внутрішніх справ МВС України. Харків, 2004. 427 с.

6. Логінов О.В. Адміністративно-правове забезпечення інформаційної безпеки органів виконавчої влади: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07; Національна академія внутрішніх справ України. Київ, 2005. 192 с.
7. Сировой О.В. Організаційно-правові засади управління інформаційними ресурсами органів внутрішніх справ України: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07; Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2006. 218 с.
8. Новицька Н.Б. Організаційно-правові аспекти інформаційної культури в управлінській діяльності: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07; Національна академія державної податкової служби України. Ірпінь, 2007. 205 с.
9. Марценюк О.Г. Теоретико-методологічні засади інформаційного права України: реалізація права на інформацію: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07; Київський національний університет внутрішніх справ. Київ, 2009. 266 с.
10. Залізняк В.А. Систематизація інформаційного законодавства України: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07; Національний університет біоресурсів і природокористування України. Київ, 2011. 210 с.